חוץ מ"לא תשא" (שמות כ, ז) שכן נאמר בה "כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא" (שם). ומשיבים: לא כן, אלא "לא תשא" וכל דדמי ליה [העבירות הדומות לו]. כלומר: כל מצוות לא תעשה חמורות שיש בהן עונש בידי אדם. ומציעים עוד: תא שמע [בוא ושמע] ממה ששנינו: ר' יהודה אומר: כל שהוא מ"לא תשא" ולמטה (חמור פחות ממנו) — תשובה מכפרת, מ"לא תשא" ולמעלה — תשובה תולה, ויום הכפורים מכפר. ודוחים: אף מכאן אין ראיה, כי אפשר לומר: "לא תשא" — וכל דדמי ליה [הדומה לו]. תא שמע [בוא ושמע] ממקור אחר, ששנינו: לפי שנאמר בחורב "תשובה" ו"נקה", יכול אף עבירה של "לא תשא" עמהן — תלמוד לומר: "לא ינקה" (שם) יכול אף שאר חייבי לאוין כן — תלמוד לומר: "את שמו" — מי שמבזה את שמו הוא שאינו מנקה לו, אבל מנקה הוא בתשובה שאר חייבי לאוין. הרי ראיה ששאר חייבי לאוין כולם אינם דומים ל"לא תשא"! ומשיבים: תנאי [מחלוקת תנאים] היא, דתניא [שכן שנינו בברייתא]: על מה תשובה מכפרת — על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה, ועל מה תשובה תולה ויום הכפורים מכפר — על כריתות ועל מיתות בית דין, ועל לא תעשה גמור. משמע שיש תנא המחלק בין לא תעשה שיש בו מלקות לזה שאין בו. ואם כן מחלוקת תנאים היא במצות לא תעשה שיש עליה עונש בידי אדם, אם יש לה תיקון על ידי תשובה בלבד.

כיון שהבאנו ברייתא זו מברירים מקצת מעניינה. אמר מר [החכם]: לפי שנאמר בחורב תשובה "ונקה". ושואלים: מנא לן [מניין לנו] שנאמרה שם תשובה? ומשיבים: דתניא [שכן שנינו בברייתא] המפרשת זאת: ר' אלעזר אומר: אי אפשר לומר "ונקה" (שם לד, ז) על כל עבירות שבעולם, שהרי כבר נאמר "לא ינקה" (שם) ואי אפשר לומר "לא ינקה", שהרי כבר נאמר "ונקה". הא כיצד? מנקה הוא הקדוש ברוך הוא לשבין בתשובה, ואינו מנקה לשאינן שבין, הרי שנאמר בחורב גם "תשובה" וגם "נקה".

א עוד לענין תשובה, שאל ר' מתיא בן חרש את ר' אלעזר בן עזריה כשהיה ר' אלעזר ברומי: שמעת ארבעה חלוקי (דרגות) בכפרה שהיה ר' ישמעאל דורש? אמר לו: לא ארבעה, אלא שלשה הן, ותשובה עם כל אחד ואחד. וכך הם החילוקים: עבר על מצות עשה ושב חוץ מלא תשא — קא סלקא דעתך משום דכתיב "לא ינקה". וכל דדמי ליה — לא מעכב גמור. לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה — נאמר מעכב הענל, כשעלה משה להתפלל עליהן, ולקמן מפרש לה. יכול אף לא תשא — ינקה מתשובה. אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה — דכתיב "נקה" לא ינקה" גבי הדדי. חלוקי כפרה — שחלוקין בכפרתן זה כך וזה כך. אמר לו — שלש הן המחלקין, שיש עבירה שהיא עבירה לזה ואינה עבירה לזה אבל תשובה אינה עבירה לכולן. שובו בנים — ומיד חרפא, למדת שיש עבירה שמכפרת בתשובה לבדה. כי ביום הזה יכפר — למדת שיש עבירה שעבירה יום הכפורים, ופקדתי בשבט פשעם — למדת שיש עבירה יסורין. ומסתברא, הקל לקלה והחמור לחמורה. חילול השם — מוטא ומחטיא מחריס. באזני ה' צבאות — אמר הקב"ה: בחזי אמר הקדוש ברוך הוא אם יכפר העון עד תמותון. למדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה. ולא יהיבנא דמי לאלתר — וכשאני מאמר לפרוע הוא אומר שאני גולן, ולמד ממני להיות מזהל בגזל. באתרא דלא תבעי — שאין דרך הבעה ליך ולמבוע הקפותיו, ועל הלוקח להביא לו מעותיו לביתו.

חוץ מ"לא תשָׁא" — "לא תִשָּׁא" וְכָל דְּדָמֵי לֵיהּ. תָּא שְׁמַע, [א]רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל שֶׁהוּא מִ"לֹא תִשָּׂא" וּלְמַטָּה — תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת, מִ"לֹא תִשָּׂא" וּלְמַעְלָה — תְּשׁוּבָה תּוֹלָה, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר! "לֹא תִשָּׂא" וְכָל דְּדָמֵי לֵיהּ. תָּא שְׁמַע: לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּחוֹרֵב תְּשׁוּבָה "וְנַקֵּה", יָכוֹל אַף "לֹא תִשָּׂא" עִמָּהֶן — תַּלְמוּד לוֹמַר "לֹא יְנַקֶּה". יָכוֹל אַף שְׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין כֵּן — תַּלְמוּד לוֹמַר "אֶת שְׁמוֹ" — שְׁמוֹ הוּא דְּאֵינוֹ מְנַקֶּה, אֲבָל מְנַקֶּה שְׁאָר חַיָּבֵי לָאוִין! — תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: עַל מַה תְּשׁוּבָה מְכַפֶּרֶת — עַל עֲשֵׂה וְעַל לֹא תַּעֲשֶׂה שֶׁנִּיתַּק לַעֲשֵׂה, וְעַל מַה תְּשׁוּבָה תּוֹלָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר — עַל כְּרִיתוֹת וְעַל מִיתוֹת בֵּית דִּין, וְעַל לֹא תַּעֲשֶׂה גָּמוּר.

אָמַר מָר: לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּחוֹרֵב "וְנַקֵּה", מְנָא לָן? דְּתַנְיָא, [ב]רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר "נַקֵּה" שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר "לֹא יְנַקֶּה", וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר "לֹא יְנַקֶּה" שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר "נַקֵּה". הָא כֵּיצַד? מְנַקֶּה הוּא לְשֶׁבִּין, וְאֵינוֹ מְנַקֶּה לְשֶׁאֵינָן שֶׁבִּין.

א שָׁאַל רַבִּי מַתְיָא בֶּן חָרֹשׁ אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּרוֹמִי: [ג]שָׁמַעְתָּ אַרְבָּעָה חִלּוּקֵי כַפָּרָה שֶׁהָיָה רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ? אָמַר: שְׁלֹשָׁה הֵן, וּתְשׁוּבָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד. [ד]עֲבַר עַל עֲשֵׂה וְשָׁב — אֵינוֹ זָז מִשָּׁם עַד שֶׁמּוֹחֲלִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים". עָבַר עַל לֹא תַּעֲשֶׂה וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה — תְּשׁוּבָה תּוֹלָה, וְיוֹם הַכִּפּוּרִים מְכַפֵּר שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם". עָבַר עַל כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה — תְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּפּוּרִים תּוֹלִין, וְיִסּוּרִין מְמָרְקִין, שֶׁנֶּאֱמַר "וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם", אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ חִילּוּל הַשֵּׁם בְּיָדוֹ — אֵין לוֹ כֹּחַ בִּתְשׁוּבָה לִתְלוֹת, וְלֹא בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים לְכַפֵּר, וְלֹא בְּיִסּוּרִין לְמָרֵק. אֶלָּא כּוּלָּן תּוֹלִין, וּמִיתָה מְמָרֶקֶת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְנִגְלָה בְאָזְנֵי ה' צְבָאוֹת אִם יְכֻפַּר הָעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן".

ב הֵיכִי דְּמֵי חִילּוּל הַשֵּׁם? אָמַר רַב: כְּגוֹן אֲנָא. אִי שָׁקִילְנָא בִּישְׂרָא מִטַּבְחָא וְלָא יָהֵיבְנָא דְּמֵי לְאַלְתַּר. אָמַר אַבַּיֵי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בְּאַתְרָא דְּלָא תָּבְעִי, אֲבָל אמאי לא חשיב להו בהדי ל"ו כריתות, בפרק קמא דכריתות (ב,א)? ותירץ רבינו יצחק: דרבנן דפליגי אדרבי לא דרשי קרא הכי, אלא בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סד,ב) דרשי ליה רבי ישמעאל ורבי עקיבא לדרשא אחרינא, ואליבא דרבי לא מצי למיחשבינהו, דהתם קאמר: מניינא למה לי — לומר שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת. ולדידיה לא מיחייב חטאת אלא במילתא שחייבין על זדונו לאו וכרת כדקאמר רבי בפרק קמא דיבמות (ט,א): נאמר כאן "עליה" פירש "ונודעה החטאת אשר חטאו עליה" ונאמר להלן "עליה — בחייה" מה להלן — דבר שחייבין על זדונו כרת, אף כאן. ומינה: מה להלן שיש בו לאו — אף כאן. לאפוקי הני, נהי דאיתרבו לכרת — לאו לית בהו. אבל לרבנן לא

מסורת הש"ס

א. תוספתא יומא פ"ד ח. מכילתא יתרו מסכת דהחדש פ"ז.

ב. שבועות לט,א. תוספתא סוטה פ"ז י"א (חלק). מכילתא שם.

ג. ירושלמי יומא פ"ח ה"ז. שם סנהדרין פ"י ה"א. שם שבועות פ"א ה"ו. תוספתא יומא פ"ד ט. מכילתא יתרו החדש פ"ז. ילקו"ש ירמיה תס"ט.

ד. שבועות יב,ב. זבחים ז,ב. וראה חגיגה ה,א.

גרסות

תא שמע ר' יהודה בכת"י ובמקורות: **תא שמע אלו הן חמורות כריתות ומיתות בית דין ולא תשא עמהן! לא תשא וכל דדמי לה. תא שמע ר' יהודה.**

יכול אף לא תשא עמהן בכת"י: **יכול אף לא תשא.**

בחורב ונקה בכת"י: **תשובה ונקה, תשובה מנא לן.**

שמעת ארבעה בכת"י: **שמעתי ארבעה.**

שמוחלין לו בכת"י ובמקורות: **שמוחלין לו מיד.**

תוספות

חוץ מ"לא תשא" — וכל דדמי ליה — לא מעכב גמור. לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה — נאמר מעכב הענל, כשעלה משה להתפלל עליהן, ולקמן מפרש לה. יכול אף לא תשא — ינקה מתשובה. אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה — דכתיב "נקה" לא ינקה" גבי הדדי. חלוקי כפרה — שחלוקין בכפרתן זה כך וזה כך. אמר לו — שלש הן המחלקין, שיש עבירה שהיא עבירה לזה ואינה עבירה לזה אבל תשובה אינה עבירה לכולן. שובו בנים — ומיד חרפא, למדת שיש עבירה שמכפרת בתשובה לבדה. כי ביום הזה יכפר — למדת שיש עבירה שעבירה יום הכפורים, ופקדתי בשבט פשעם — למדת שיש עבירה יסורין. ומסתברא, הקל לקלה והחמור לחמורה. חילול השם — מוטא ומחטיא מחריס. באזני ה' צבאות — אמר הקב"ה: בחזי אמר הקדוש ברוך הוא אם יכפר העון עד תמותון. למדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה. ולא יהיבנא דמי לאלתר — וכשאני מאמר לפרוע הוא אומר שאני גולן, ולמד ממני להיות מזהל בגזל. באתרא דלא תבעי — שאין דרך הבעה ליך ולמבוע הקפותיו, ועל הלוקח להביא לו מעותיו לביתו.

איר מלא תשא — קא סלקא דעתך משום דכתיב "לא ינקה". וכל דדמי ליה — לא מעכב גמור. לפי שנאמר בחורב תשובה ונקה — נאמר מעכב הענל, כשעלה משה להתפלל עליהן, ולקמן מפרש לה. יכול אף לא תשא — ינקה מתשובה. אי אפשר לומר נקה שכבר נאמר לא ינקה — דכתיב "נקה" לא ינקה" גבי הדדי. חלוקי כפרה — שחלוקין בכפרתן זה כך וזה כך. אמר לו — שלש הן המחלקין, שיש עבירה שהיא עבירה לזה ואינה עבירה לזה אבל תשובה אינה עבירה לכולן. שובו בנים — ומיד חרפא, למדת שיש עבירה שמכפרת בתשובה לבדה. כי ביום הזה יכפר — למדת שיש עבירה שעבירה יום הכפורים, ופקדתי בשבט פשעם — למדת שיש עבירה יסורין. ומסתברא, הקל לקלה והחמור לחמורה. חילול השם — מוטא ומחטיא מחריס. באזני ה' צבאות — אמר הקב"ה: בחזי אמר הקדוש ברוך הוא אם יכפר העון עד תמותון. למדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה. ולא יהיבנא דמי לאלתר — וכשאני מאמר לפרוע הוא אומר שאני גולן, ולמד ממני להיות מזהל בגזל. באתרא דלא תבעי — שאין דרך הבעה ליך ולמבוע הקפותיו, ועל הלוקח להביא לו מעותיו לביתו.

אינו זז משם מאז שעשה תשובה **עד שמוחלין לו, שנאמר: "שובו בנים שובבים** ארפה משובותיכם" (ירמיה ג, כב), משמע כששב מיד נמחל לו. **עבר על לא תעשה ועשה תשובה — תשובה תולה,** שלא יענש **ויום הכפורים מכפר. שנאמר: "כי ביום הזה יכפר עליכם** לטהר אתכם **מכל חטאתיכם"** (ויקרא טז, ל). **עבר על** עבירות שיש בהן **כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה — תשובה ויום הכפורים תולין, ויסורין ממרקין** (מנקים, גומרים). **שנאמר: "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם"** (תהלים פט, לג). **אבל מי** שחוטא באופן **שיש חילול השם בידו — אין לו כח בתשובה** שעשה **לתלות ולא ביום הכפורים לכפר ולא ביסורין לבד למרק, אלא כולן** כאחד **תולין, ומיתה ממרקת. שנאמר: "ונגלה באזני ה' צבאות אם יכפר העון הזה לכם עד תמותון"** (ישעיה כב, יד).

ב ושואלים: **היכי דמי** [כיצד הוא], עד היכן מגיע ענין זה של **חילול השם? אמר רב: כגון אנא** [כגון אני] שאני אדם חשוב וידוע לרבים, **אי שקילנא בישרא מטבחא ולא יהיבנא דמי לאלתר** [אם אני לוקח בשר מהטבח ואין אני נותן לו כסף מיד], שעלולים לחשוב שאין בדעתו לשלם כלל ויחשב בעיניהם כגזלן וילמדו ממנו לגזול. **אמר אביי: לא שנו** דברים אלה שאמר רב **אלא באתרא דלא תבעי** [במקום שאין תובעים], שאין דרך הטבח לגבות בעצמו את חובות הקונים, אלא הם באים לפרוע בביתו, ומשאין הקונה בא הריהו נחשד בעיני הבריות. **אבל**

עיונים

נקה ולא ינקה בתוך שלוש עשרה מידות הרחמים שנאמרו למשה בחורב, נאמר "נצר חסד לאלפים נושא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה". והנה מידה זו של "ונקה לא ינקה" אין לראותה כביטוי של מידת הדין, שהרי היא מופיעה במידות הרחמים ומשמע שיש בה צד רחמים (ונקה), אך מצד שני אינה מידת רחמים גמורה. ולכן יש לפרשה: "ונקה לא ינקה" — לגמרי, אבל מנקה מקצת (ריא"ף).

עשה ולא תעשה יש קיימת מחלוקת ותיקה אם מצות עשה חשובה ממצות לא תעשה (וראה רמב"ן רעוד). והמהרש"א מסביר את הצדדים כך: כיון שיש במצוות עשה צד של עשיה בפועל, הרי כשמגיע הדבר למעשה — עדיפה מצות עשה על לא תעשה ודוחה אותה, אך כשעבר על מצות עשה, הרי לא עשה מעשה, והעובר על לא תעשה חטא בעשיה בפועל ולכן עונשו מרובה.

שלשה חלוקי כפרה ולכאורה הרי גם כאן ארבעה הם! ויש שהסבירו שכיון שאמר כי תשובה עם כולם, הרי העובר על מצות עשה שאין לו כפרה אלא דין בתשובה — אינו נמנה בין השלושה (מהרש"א) ויש מי שסובר כי חילול ה' אינו נמנה כיון שאין עליו כפרה בחייו של אדם (תיה"כ).

בישרא מטבחא יש מי שפרש שהחשש הוא משום שהבריות עשויות לחשוד שהטבח נותן לו בשר בחינם כדי שלא יטרוף את הבהמות ששואל עליהן בהלכות טרפה (מכתם).

אורח ההלכה

עבר על עשה ושב עבר אדם על מצות עשה שאין בה כרת ועשה תשובה — אינו זז משם עד שמוחלים לו. (רמב"ם ספר מדע הלכות תשובה פ"א ה"ד).

עבר על לא תעשה ושב עבר על מצות לא תעשה שאין בה כרת או מיתת בית דין ועשה תשובה — תשובה תולה, ויום הכיפורים מכפר. (רמב"ם שם).

עבר על כריתות עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה — תשובה ויום הכיפורים תולים, ויסורים הבאים עליו גומרים לו הכפרה. (רמב"ם שם).

חלול השם מי שעבר וחילל את השם, אף על פי שעשה תשובה והגיע ליום הכיפורים ואף באו עליו יסורים — אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות. (רמב"ם שם).

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

ומתא מחסיא — מקומו של רגיעה. יהיב זוזא להאי וזוזא להאי — שמא לא ידע מצינו שנתמיו לו, ויש כאן חילול השם. ועביד חושבנא — ומוחזין ונותנין לו בשר כנגד מעה שנטלו. כגון אנא דמסגינא וכו' — ואין הכל יודעין שנתלמדי בגדפסי, ולמדין הימני להבטל מתלמוד תורה. מחמת שמועתו — מתמת שם רע היולא עליו. שרא ליה מריה — יתמול יוצרו על מעשיו. מתאהב על ידך — נתמיך. קורא — מקרא. ושונה — משנה. ומשמש תלמידי חכמים — לגמוד תורה, היא יעשוב טעמי המקמות מה טעמן ומהיכן למדו. באמור להם עם ה' אלה — אם זו קרא הכתוב חילול השם, כשאדם מצוב עובר עבירה ופורעות בשה עליו, והכל אומרים: מה הועילו לו? רשה הסמיליים והכמכים בשה ובשה עליהם, שנאמר "ויאמלו אם עם קדשי" ובמה מלגוהו בתמור עליהם הנבריים שגלו מיעיהן "רשו עם ה' אלה" ולא יכול להעילם שלא יגלו, נמצא שם שמים מתחלל וכבודו מתמעט. דמעיקרא שובבים אתם — כשתעשו תשובה תעלה עליכם כאילו תחילת החטא על ידי נערות ושבוה ושובבות. וכתיב ארפא — משמע: מכאן ואילך, כבעל מוס שנתרפא, שמקלא שמו עליו. כאן מאהבה — השב מאהבה נעקר עונו מתחלתו. כתיב שובו בנים — אלמא: בעלי תשובה קרויין בנים. וכתיב כי אנכי בעלתי בכם — אלמא: עבדים מיקרו. כאן מאהבה ומיראה — קרויין בנים. כאן על ידי יסורין — אלא שבו עד שנתיסרו ביסורין — קרויין עבדים ואית דגרסי: כתיב "שובו אלי ואשובה" וכתיב "כי אנכי בעלתי בכם", כתיב "ואשובה אליכם" — לאחר תשובה, וכתיב "כי אנכי בעלתי בכם" — כבר, קודם שתשובו. כאן מאהבה או מיראה קא אמר "כי אנכי בעלתי בכם".

תוספות

מצינן לשנויי הכי, דלדידהו לא בעי לאו, כיון דגמרי מ"תורה אחת יהיה לכם" — הוקשה כל התורה כולה לעבודה זרה, מה עבודה זרה דבר שחייבין על זדונו כרת וכו', אבל לאו לא בעינן, אף על גב דעבודה זרה איכא לאו, דהא בעבודה זרה איכא נמי סקילה — ואפילו הכי מחייבי חטאת אפילו היכא דליכא סקילה, דלא מקשינן אלא לענין כרת דכתיב בההוא עניינא, דכתיב "הכרת תכרתי", הכי נמי לאו לא בעינן לענין חטאת. תדע, דבפרק "אלו הן הלוקין" (מכות יג,ב) ממעט פסח ומילה מחטאת משום דדומיא דעבודה זרה בעינן, מה עבודה זרה — שב ואל תעשה, לאפוקי הני דקום ועשה נינהו, ואי בעינן לאו לענין חטאת — נימא: מה עבודה זרה שיש בה לאו — לאפוקי הני, אפילו אי הוו שב ואל תעשה לא מיחייב, כיון דלא כתיב בהו לאו.

בְּאַתְרָא דְּתָבְעִי — לֵית לָן בָּהּ. אָמַר רָבִינָא: וּמָתָא מְחַסְיָא אַתְרָא דְּתָבְעִי הוּא. אַבַּיֵּי כִּדְשָׁקֵיל בִּישְׁרָא מִתְּרֵי שׁוּתָּפֵי יָהֵיב זוּזָא לְהַאי וְזוּזָא לְהַאי, וַהֲדַר מְקָרֵב לְהוּ גַּבֵּי הֲדָדֵי, וְעָבֵיד חוּשְׁבְּנָא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: כְּגוֹן אֲנָא דְּמִסְגֵּינָא אַרְבַּע אַמּוֹת בְּלָא תּוֹרָה וּבְלָא תְּפִילִּין. יִצְחָק דְּבֵי רַבִּי יַנַּאי אָמַר: כָּל שֶׁחֲבִירָיו מִתְבַּיְּישִׁין מֵחֲמַת שְׁמוּעָתוֹ הַיְינוּ חִילּוּל הַשֵּׁם. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: כְּגוֹן דְּקָא אָמְרִי אֱינָשֵׁי ה"שְׁרָא לֵיהּ מָרֵיהּ לִפְלָנְיָא". אַבַּיֵּי אָמַר: כִּדְתַנְיָא, "וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ" — שֶׁיְּהֵא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְאַהֵב עַל יָדֶךָ, שֶׁיְּהֵא קוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וּמְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, וְיִהְא מַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, מָה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו — אַשְׁרֵי אָבִיו שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה, אַשְׁרֵי רַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה. אוֹי לָהֶם לַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא לָמְדוּ תוֹרָה, פְּלוֹנִי שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה — רְאוּ כַּמָּה נָאִים דְּרָכָיו, כַּמָּה מְתוּקָנִים מַעֲשָׂיו, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר "וַיֹּאמֶר לִי עַבְדִּי אָתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֶתְפָּאָר". אֲבָל מִי שֶׁקּוֹרֵא וְשׁוֹנֶה וּמְשַׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְאֵין מַשָּׂאוֹ וּמַתָּנוֹ בֶּאֱמוּנָה, וְאֵין דִּבּוּרוֹ בְּנַחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, מָה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרוֹת עָלָיו — אוֹי לוֹ לְפְלוֹנִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה, אוֹי לוֹ לְאָבִיו שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה, אוֹי לוֹ לְרַבּוֹ שֶׁלִּמְּדוֹ תוֹרָה, פְּלוֹנִי שֶׁלָּמַד תּוֹרָה — רְאוּ כַּמָּה מְקוּלְקָלִין מַעֲשָׂיו וְכַמָּה מְכוֹעָרִין דְּרָכָיו! וְעָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר "בֶּאֱמֹר לָהֶם עַם ה' אֵלֶּה וּמֵאַרְצוֹ יָצָאוּ".

ג אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁמְּבִיאָה רְפָאוּת לָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר "אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֹהֲבֵם נְדָבָה". רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא רָמֵי: כְּתִיב "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים", דְּמֵעִיקָּרָא שׁוֹבָבִים אַתֶּם, וּכְתִיב "אֶרְפָּא מְשׁוּבֹתֵיכֶם"! לָא קַשְׁיָא; כָּאן — מֵאַהֲבָה, כָּאן — מִיִּרְאָה. רַב יְהוּדָה רָמֵי: כְּתִיב "שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבֹתֵיכֶם" וּכְתִיב "כִּי אָנֹכִי בָּעַלְתִּי בָכֶם וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶחָד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפָּחָה"! — לָא קַשְׁיָא, כָּאן — מֵאַהֲבָה אוֹ מִיִּרְאָה, כָּאן — עַל יְדֵי יִסּוּרִין. אָמַר רַבִּי לֵוִי: גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁמַּגַּעַת עַד כִּסֵּא הַכָּבוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ".

[במקום שבו תובעים] את הכסף מן הקונה גם לאחר זמן — **לית לן** [אין לנו] **בה** חילול השם, שהכל מבינים שהוא קונה בהקפה. **אמר רבינא**: ומקום מגורי, העיר **מתא מחסיא — אתרא דתבעי** [מקום שבו תובעים] **הוא**. מסופר: **אביי כדשקיל בישרא מתרי שותפי** [כאשר היה קונה בשר משני שותפים], **יהיב זוזא להאי וזוזא להאי** [היה נותן דינר לזה ודינר לזה], כדי שכל אחד מהם ידע על התשלום, והכל יראו ששילם **והדר מקרב להו גבי הדדי ועביד חושבנא** [והיה חוזר ומקרב אותם זה לזה ועושה את החשבון] **אם** מגיע לו עודף על מה ששילם. **ר' יוחנן אמר**: מהו חטא שיש בו חילול השם — **כגון אנא דמסגינא** [אני, כשאני הולך] **ארבע אמות בלא תורה ובלא תפילין**, ואין הרואים יודעים שאין זאת אלא מחמת חולשת גופי. **יצחק דבי ר' יאני אמר**: חילול השם הוא **כל שחבריו מתביישין מחמת שמועתו**, כלומר: שחבריו מתביישים מפני דברים שמספרים עליו — **היינו** [זהו] **חילול השם. אמר רב נחמן בר יצחק: כגון דקא אמרי אינשי** [שאומרים אנשים]: **שרא ליה מריה לפלניא** [נמחל לו אדונו לאדם זה] על עבירות שעשה, ומי שאומרים עליו כך — הרי זה חילל את השם. **אביי אמר: כדתניא** [כפי ששנינו בברייתא]: נאמר: **"ואהבת את ה' אלהיך"** (דברים ו, ה) וכוונתו: **שיהא שם שמים מתאהב על ידך. כיצד? שיהא** אדם **קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות**, אדם כזה **מה הבריות אומרות עליו — אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה, אוי להם לבריות שלא למדו תורה. פלוני שלמדו תורה — ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו. עליו** וכיוצא בו **הכתוב אומר: "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר"** (ישעיה מט, ג). **אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו — אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה. פלוני שלמד תורה — ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכוערין דרכיו, ועליו הכתוב אומר, שיאמרו הגויים על עם ישראל: "באמר להם עם ה' אלה ומארצו יצאו"** (יחזקאל לו, כ), ועל אף שעם ה' הם ומארצו יצאו בכל זאת לא אבו לשמוע בקולו וחטאו לו ולכך לא יכל להצילם מן הגלות, ונמצא כי בשל כך שם שמים מתחלל על ידם.

ג ועוד בענין תשובה, **אמר ר' חמא בר חנינא: גדולה תשובה שמביאה רפאות לעולם, שנאמר: "ארפא משובתם אהבם נדבה"** (הושע יד, ה) שהחזרה מן החטא הריהי כרפואה. **ר' חמא בר' חנינא רמי** [השליך הראה סתירה]: **כתיב** [נאמר] בפסוק אחד **"שובו בנים שובבים"** (ירמיה ג, כב), משמע **דמעיקרא** [שמתחילה] כשחטאתם לא היה זה אלא כי **שובבים אתם** ולא היה זה אלא מעשה נערות ושטות וכאילו לא היה, **וכתיב** [ונאמר]: **"ארפה משובתיכם"** (שם), משמע שהוא מרפא את המשובה מכאן והלאה, ועדיין שם חוטא עליו במקצת! והשיב: **לא קשיא** [אינו קשה] **כאן** שהכל נמחל כאלו לא חטאו הוא בתשובה **מאהבה, כאן** שעדיין נזכר העוון למרות המחילה בתשובה, זה כשעשה תשובה **מיראה**. בדומה לכך **רב יהודה רמי** [השליך, הקשה], **כתיב** [נאמר]: **"שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם"** (שם), משמע שהכל יכולים להגיע לידי כך ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, אך נאמר גם כן: **"כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה"** (שם יד), משמע שתשובה אינה אלא ליחידי סגולה! והשיב על כך: **לא קשיא** [אינו קשה]: **כאן** כשעושים **מאהבה או מיראה** שהיא מידתם של מעטים שמגיעים לכך, **כאן על ידי יסורין**, שהכל מהרהרים בתשובה כשבאים עליהם יסורים. **אמר ר' לוי: גדולה תשובה שמגעת** מדריגתה **עד כסא הכבוד, שנאמר "שובה ישראל עד ה' אלהיך"** (הושע יד, ב) משמע — עד ה' ממש.

מסורת הש"ס

ה. (הביטוי) ברכות כב,א. עירובין כט,א. סנהדרין צט,א.

ו. ילקי"ש ואתחנן תתלי"ח. שם ירמיה רס"ט.

ז, פסי"ר פמ"ד. ילקי"ש הושע תק"ל.

גרסות

אמר אביי לא שנו אלא בכת"י: **והני מילי.**

שמועתו הייני חלול ה' בכת"י: **משמועתו, היכי דמי.**

ומשאו ומתנו בנחת בכת"י ובמקורות: **ומשאו ומתנו באמונה ודיבורו בנחת** ויש גרסה: **ויודע משא ומתן בשוק ודיבורו בנחת.**

ארפא משובתם אוהבם נדבה בכת"י ובמקורות: **שובו בנים שובבים ארפא.**

עד ה' אלקיך ובע"י: **עד ה' אלקיך. ר' יוחנן אמר: עד ולא עד בכלל. ומי אמר ר' יוחנן הכי. והאמר.**

עיונים

שרא ליה מריה ויש מפרשים: התיר לו רבונו. כלומר:, רואים באדם זה שעובר עבירות רבות כל כך כאילו היה בידו היתר משמים עליהן (ר' יהונתן).

ואהבת — שם שמים מתאהב והסבירו את הדרשה באופן זה: כל אדם האוהב את חבירו אין מסתפק בדברי אהבה בלבד אלא עושה מעשה המוכיח אהבתו. וכיון שלגבי הקדוש ברוך הוא אין אפשרות להראות אהבתו בדרך שמראה לבני אדם, הרי מגלה אותה על ידי שמאהיב את הקדוש ברוך הוא לגבי הבריות (איי היס).

אורח ההלכה

מהו חילול השם ובכלל חילול השם שאדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות עושה דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילם, ואף על פי שאינן עבירות — הרי זה חילל את השם. כגון שקנה דבר ואינו נותן דמי המקח לאלתר (והוא — כשיש לו, ונמצאו המוכרים תובעים והוא מקיפם), או שמרבה בשיחה ובצחוק עם עמי הארץ, או שאין דיבורו בנחת עם הבריות. והכל לפי חשיבותו של האדם צריך לדקדק בעצמו יותר לעשות יותר לפנים משורת הדין. (רמב"ם שם הלכות יסודי התורה, פ"ה ה"י).

קדוש השם החכם שמדקדק במעשיו, ודעתו מעורבת עם הבריות ודיבורו עמהן בנחת, ונושא ונותן באמונה, ועוסק תמיד במצות, וכל מעשיו לפנים משורת הדין (אבל לא יותר מדי, שלא יראה כמטורף) עד שהכל משבחים אותו ואוהבים אותו — הרי זה קידש את השם. (רמב"ם שם).

שפע
למד את עמי
www.hashefa.co.il
© כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

מסורת הש"ס

א. פסי"ר פמ"ד. ילק"ש ירמיה רס"ח. שם הושע תקי"ל.

ב. פסי"ר פל"ג. ילק"ש ישעיה תצ"ח.

ג. ילק"ש ישעיה תצ"ח. שם יחזקאל שמ"ב.

ד. שה"ר פ"ו א (בשינויים). ילק"ש יחזקאל שמ"ב.

ה. ילק"ש יהושע תק"ל.

ו. ילק"ש ירמיה רס"ט.

ז. ראה קדושין לט,ב. וראה יומא לה,ב. ירושלמי פאה פ"א ה"א. שם קדושין פ"א ה"ט. שם סנהדרין פ"י ה"א. שם שבועות פ"א ה"ג.

ח. ילק"ש תהלים תש"ח.

ט. תוספתא יומא פ"ד י"ב. ילק"ש איוב תתק"ט.

גרסות

שמקרבת שמביאה. במקורות: **דשבי פשע ביעקב** בב"ח: **דשבי פשע ביעקב, אמר ריש לקיש: גדולה תשובה שמקרבת את הישועה שנאמר: "כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה".**

חיה יחיה בכת"י כבמקרא: **הוא יחיה.**

את חברו בדברים בכת"י: **את חברו.**

שמתפייס הימנו בכת"י: **שמתפייס.**

מוחלין לכל העולם כולו בב"ח ובמקורות: **מוחלין לו ולכל העולם כולו.**

וניצל הימנה בכת"י: **ופירש הימנה.**

שבין אדם למקום בכת"י: **שבינו לבין קונו.**

אמר ר' יוחנן: גדולה תשובה שדוחה אפילו את לא תעשה שבתורה, כיצד? שנאמר: "לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה'" (ירמיה ג, א), שכן בדיני התורה נאמר: "לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה להיות לו לאשה אחרי אשר הוטמאה" (דברים כד, ד), שאם היו היחסים שבין ישראל והקדוש ברוך הוא כמו אלו שבין איש ואשה — אסורים היו ישראל לחזור אליו, ואילו התשובה מבטלת "איסור" לגמרי. אמר ר' יונתן: גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה, שנאמר: "ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב" (ישעיה נט, כ) וכך טעמו: מה טעם "ובא לציון גואל" — משום דשבי פשע יש ביעקב. אמר ריש לקיש: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו לעבריין כשגגות. שנאמר: "שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך" (הושע יד, ב), ומדייקים: הא [הרי] "עון" זה הלא מזיד הוא וקא קרי ליה [והוא קורא לו] מכשול, משמע שהעושה תשובה נחשב כאילו רק כשל בשגגה בעוונו. ושואלים: איני [וכי כן הוא]?! שנעשים לו כשגגות? והאמר [והרי אמר] ריש לקיש עצמו: גדולה תשובה שזדונות נעשות לו כזכיות, שנאמר: "ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם הוא יחיה" (יחזקאל לג, יט), שכל מעשיו, אף העבירות, יהיו לו לשבח! ומתרצים: לא קשיא [אין זו קשה] כאן שעשה תשובה מאהבה — נעשים לו כזכיות, כאן שעשה מיראה נעשו לו עוונותיו כשגגות בלבד. אמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם, שנאמר: "ובשוב רשע מרשעתו אשר עשה ויעש משפט וצדקה הוא את נפשו יחיה" (שם יח, כז). אמר ר' יצחק: אמרי במערבא [אומרים בארץ ישראל] משמיה [משמו] של רבה בר מרי: בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם, מי שמקניט (מעליב) את חבירו בדברים — ספק מתפייס הימנו החבר, ספק אין מתפייס הימנו. ואם תאמר מתפייס הימנו — ספק מתפייס בדברים, ספק אין מתפייס בדברים בלבד, וצריך להשתדל באופנים אחרים כדי לפייסו, אבל הקדוש ברוך הוא, אדם עובר עבירה בסתר — מתפייס ממנו הקדוש ברוך הוא בדברים, שנאמר: "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'" (הושע יד, ג). ולא עוד, אלא שמחזיק לו הקדוש ברוך הוא טובה על ששב, שנאמר: "וקח טוב" (שם). ולא עוד אלא שמעלה עליו הכתוב כאילו הקריב פרים, שנאמר: "ונשלמה פרים שפתינו" (שם). שמא תאמר נחשב לו כמקריב פרי חובה — תלמוד לומר: "ארפא משובתם אהבם נדבה" (שם ה), הרי התשובה נחשבת כאילו הקריב קרבן נדבה. תניא [שנויה ברייתא], היה ר' מאיר אומר: גדולה מעלת התשובה, שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו. שנאמר: "ארפא משובתם אהבם נדבה כי שב אפי ממנו" (שם) "מהם", מן החוטאים, לא נאמר אלא "ממנו", כלומר: מאותו יחיד שכיון ששב, כך נתרפאו כולם.

א לענין תשובה דנו ושאלו: היכי דמי [כיצד הוא] עניינו של בעל תשובה גמור? אמר רב יהודה: כגון שבאת לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושניה וניצל הימנה, ועל ידי כך מוכח שאכן היתה תשובתו שלימה. מחוי [היה מראה] רב יהודה שהכוונה היא שנזדמן לו לחטוא באותה אשה, שאם חטא בראשונה בזנות ונזדמן לו להיות שוב עם אותה אשה באותו פרק (זמן) ובאותו מקום, שכיון שהכל מזדמן מעין אותה הפעם שעבר בה והוא מתגבר על יצרו, הרי זה מוכיח שעשה תשובה גמורה ונמחל לו. אמר רב יהודה: רב רמי [היה משליך מראה סתירה]: נאמר: "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה" (תהלים לב, א) משמע שראוי לאדם שלא לגלות חטאיו, וכתיב [ונאמר]: "מכסה פשעיו לא יצליח" (משלי כח, יג)! והשיב: לא קשיא [אינו קשה]; הא [זה] בחטא מפורסם, שכיון שנתפרסם חטאו, ראוי לו לאדם שיפרסם גם את תשובתו על החטא. הא [זה] בחטא שאינו מפורסם, שאין ראוי לפרסם תשובתו. רב זוטרא בר טוביה אמר בשם רב נחמן: כאן בעבירות שבין אדם לחבירו — צריך לפרסם תשובתו כדי ששומעיו ירצו את חבירו שיסלח לו, כאן בעבירות שבין אדם למקום — אין צריך. תניא [שנויה ברייתא], ר' יוסי בר יהודה אומר: אדם עובר עבירה פעם ראשונה מוחלין לו, שניה — מוחלין לו, שלישית — מוחלין לו, פעם רביעית אין מוחלין לו, שנאמר: "כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו" (עמוס ב, ו), ונאמר: לא תעשה שבתורה — "לא יוכל בעלה הראשון" וגו'. כי כשלת בעונך — עונך יחסך ממכשול שיש שגגה. עליהם (חיו) [הוא] יחיה — על כל מה שעשה, ואף על העבירות. מתפייס הימנו — מקבל ממנו פיוסים. ונשלמה פרים שפתינו — ממקום פריס. נדבה — מקובלת בלשון יותר מחובה. ארפא משובתם — מן הימיד. שבא דבר עבירה לידו — שנכשל בה כבר. באותה אשה באותו מקום — שעבר שם העבירה, ואומו פרק. מתוך שדומה מכל וכל לומן שנכשל בו כבר — יגרו מתגבר עליו, ואומר לו: הלא פלונית, ואומו מקום, ואומו פרק הוא — קוס עשה מה שעשית כבר. כסוי חטאה — שלא מתגלה עונו. בחטא מפורסם — טוב לו שיודה ויתמיד, ולא יכפור בו. בחטא שאינו מפורסם — לא יגלה חטאו. וכבוד הבשם הוא, שכל מה שאדם מודה בפרהסיא מיעוט כבוד שמים הוא. בעבירות שבין אדם לחבירו — יגלה לרבים, שיבקשו ממנו שימחול לו.

עיונים

זדונות נזכיות ובדרך הפשט הסבירו את הדבר, כי העושה תשובה מאהבה בוכרו את עוונותיו הוא מתעורר ביותר להתעסק בתורה ומצוות, ונמצא שאותה התלהבות ותוספת במצוות — עוונותיו הם שגרמו לו. ואם כן, נעשו לו העוונות כמכשירי מצוה וכזכויות לעצמן (מהרש"א). וכן, שכאשר הוא כובש יצרו בעבירה שעבר בה הרבה הוא מתגבר ומתעלה יותר מאדם שלא נכשל מעולם, ולכן נמצא שעבירה שעבר היא המזכה אותו בעילוי זה (תיה"כ).

היכי דמי בעל תשובה וכבר אמרו (ראה ברמב"ם) שדבר זה הוא מסימניו של אדם שזיכוהו משמים להראות לו שנתקבלה תשובתו, ולא כל בעל תשובה זוכה לזה (וראה במאירי).

באותו פרק רש"י פירש באותו פרק זמן בשנה, שהמאורע שהיה כאילו חוזר ונשנה בכל פרטיו. ואחרים (ר' יהונתן, מאירי ורמב"ם) פירשו "באותו פרק" משמעו באותו זמן בחייו, כשהוא עדיין צעיר וכוחו עימו.

שלש וארבעה פעמים יש מפרשים, שהוא דוקא כשחוזר על אותה עבירה. ואחרים אמרו שעובר עבירות שונות (וראה מהרש"א ותיה"כ וראה באורח ההלכה).

אורח ההלכה

תשובה גמורה איזוהי תשובה גמורה — זה שבא לידו דבר שעבר בו ואפשר לעשותו ופירש ולא עשאו מפני התשובה בלבד. כגון שבא על אשה בעבירה ולאחר זמן שב ונתייחד עמה והוא עומד בבוח גופו ובמקום שהיה בו, ופירש ולא עבר — זהו בעל תשובה גמור. (רמב"ם ספר מדע הלכות תשובה פ"ב ה"א).

פרסום התשובה שבח גדול הוא שבעל תשובה יחזור בו ברבים ויודיע פשעיו ויגלה עבירות שעבר כנגד הבריות. אבל בעבירות שבין אדם למקום אין ראוי לפרסם חטאיו. והראב"ד כסבור שחטא מפורסם אף שבין אדם למקום — ראוי לפרסם, ונראה שהרמ"א סבור כי התירוץ השני דוחה לגמרי את התירוץ הראשון (כ"מ). (רמב"ם שם פ"ב ה"ח).

עוון שלישי ורביעי כששוקלין עוונותיו של אדם — אין מחשבים לו שני עוונות ראשונים, אלא משלישי ואילך ואז שוקלים זכויותיו נגד עוונותיו, ובציבור שוקלים רק מעוון רביעי ואילך. ולדעת הראב"ד, בעוונות ראשונים, אם עושה תשובה — מתכפר לו אפילו על עוונות חמורים, ונראה שדעת הרא"ש היא, שבשנים (או שלושה) עוונות ראשונים מתכפר בחלקי כפרה, ומשם ואילך מחמירים יותר. (רמב"ם שם פ"ג ה"ד).

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁדּוֹחָה אֶת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר "לֵאמֹר הֵן יְשַׁלַּח אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְהָלְכָה מֵאִתּוֹ וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר הֲיָשׁוּב אֵלֶיהָ עוֹד הֲלֹא חָנוֹף תֵּחָנֵף הָאָרֶץ הַהִיא וְאַתְּ זָנִית רֵעִים רַבִּים וְשُוב אֵלַי נְאֻם ה'". אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: [ב]גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁמְּקָרֶבֶת אֶת הַגְּאוּלָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבָא לְצִיּוֹן גוֹאֵל וּלְשָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב". מַה טַּעַם "וּבָא לְצִיּוֹן גוֹאֵל" — מִשּׁוּם דְּ"שָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב". אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: [ג]גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה, שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כִּשְׁגָגוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ". הָא עָוֹן מֵזִיד הוּא, וְקָא קָרֵי לֵיהּ מִכְשׁוֹל. אִינִי? וְהָאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: [ד]גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁזְّדוֹנוֹת נַעֲשׂוֹת לוֹ כִּזְכֻיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲלֵיהֶם הֵיהּ יִחְיֶה"! — לָא קַשְׁיָא; כָּאן — מֵאַהֲבָה, כָּאן — מִיִּרְאָה. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה שֶׁמַּאֲרֶכֶת שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ חָיוֹ יִחְיֶה". אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָמְרִי בְּמַעֲרָבָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּה בַּר מָרִי: [ה]בֹּא וּרְאֵה שֶׁלֹּא כְּמִדַּת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשָׂר וָדָם. מִדַּת בָּשָׂר וָדָם, מַקְנִיט אֶת חֲבֵרוֹ בְּדְבָרִים — סָפֵק מִתְפַּיֵּיס הֵימֶנּוּ סָפֵק אֵין מִתְפַּיֵּיס הֵימֶנּוּ, וְאִם תֹּאמַר מִתְפַּיֵּיס הֵימֶנּוּ — סָפֵק מִתְפַּיֵּיס בְּדְבָרִים סָפֵק אֵין מִתְפַּיֵּיס בְּדְבָרִים. אֲבָל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, אָדָם עוֹבֵר עֲבֵירָה בַּסֵּתֶר — מִתְפַּיֵּיס מִמֶּנּוּ בִּדְבָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר "קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשُובוּ אֶל ה'", וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּחֲזִיק לוֹ טוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְקַח טוֹב", וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁמַּעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִילּוּ הִקְרִיב פָּרִים, שֶׁנֶּאֱמַר "וּנְשַׁלְּמָה פָרִים שְׂפָתֵינוּ". שֶׁמָּא תֹּאמַר פְּרֵי חוֹבָה — תַּלְמוּד לוֹמַר "אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֹהַבֵם נְדָבָה". תַּנְיָא, [ו]הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גְּדוֹלָה תְּשׁוּבָה, שֶׁבִּשְׁבִיל יָחִיד שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה מוֹחֲלִין לְכָל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "אֶרְפָּא מְשׁוּבָתָם אֹהַבֵם נְדָבָה כִּי שָׁב אַפִּי מִמֶּנּוּ". "מֵהֶם" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא "מִמֶּנּוּ".

א הֵיכִי דָּמֵי בַּעַל תְּשׁוּבָה? אָמַר רַב יְהוּדָה: [ז]כְּגוֹן שֶׁבָּאת לְיָדוֹ דְּבַר עֲבֵירָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה וּשְׁנִיָּה וְנִיצַּל הֵימֶנָּה, מַחֲוִי רַב יְהוּדָה: בְּאוֹתָהּ אִשָּׁה, בְּאוֹתוֹ פֶּרֶק, בְּאוֹתוֹ מָקוֹם. אָמַר רַב יְהוּדָה: רַב רָמִי, כְּתִיב "אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה" וּכְתִיב "מְכַסֶּה פְשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ"! לָא קַשְׁיָא: הָא בְּחֵטְא מְפוּרְסָם, הָא — בְּחֵטְא שֶׁאֵינוֹ מְפוּרְסָם. רַב זוּטְרָא בַּר טוֹבִיָּה אָמַר רַב נַחְמָן: [ח]כָּאן — בַּעֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵירוֹ, כָּאן — בַּעֲבֵירוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַמָּקוֹם. תַּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה אוֹמֵר: [ט]אָדָם עוֹבֵר עֲבֵירָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה — מוֹחֲלִין לוֹ, שְׁנִיָּה — מוֹחֲלִין לוֹ, שְׁלִישִׁית — מוֹחֲלִין לוֹ, רְבִיעִית — אֵין מוֹחֲלִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פִּשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ" וְנֶאֱמַר

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com

"הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ עִם גֶּבֶר". מַאי "וְאוֹמַר"? — "וְכִי תֵּימָא: הָנֵי מִילֵּי — בְּצִיבּוּר, אֲבָל בְּיָחִיד — לֵא, תָּא שְׁמַע "הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ עִם גֶּבֶר". מִכָּאן וְאֵילָךְ אֵין מוֹחֲלִין לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבָּעָה לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ".

ב תָּנוּ רַבָּנַן: "עֲבֵירוֹת שֶׁהִתְוַדָּה עֲלֵיהֶן יוֹם הַכִּפּוּרִים זֶה — לֹא יִתְוַדֶּה עֲלֵיהֶן יוֹם הַכִּפּוּרִים אַחֵר, וְאִם שָׁנָה בָּהֶן — צָרִיךְ לְהִתְוַדּוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים אַחֵר, וְאִם לֹא שָׁנָה בָּהֶן וְחָזַר וְהִתְוַדָּה עֲלֵיהֶן — עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר "כְּכֶלֶב שָׁב עַל קִאוֹ כְּסִיל שׁוֹנֶה בְּאִוַּלְתּוֹ". רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוּא מְשׁוּבָּח, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי פְשָׁעַי אֲנִי אֵדַע וְחַטָּאתִי נֶגְדִּי תָּמִיד". אֶלָּא מָה אֲנִי מְקַיֵּים "כְּכֶלֶב שָׁב עַל קִאוֹ" וגו' — כִּדְרַב הוּנָא, דְּאָמַר רַב הוּנָא: כֵּיוָן שֶׁעָבַר אָדָם עֲבֵירָה וְשָׁנָה בָּהּ — הוּתְּרָה לוֹ. — הוּתְּרָה לוֹ סָלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא אֵימָא: נַעֲשֵׂית לוֹ כְּהֶיתֵּר. וְצָרִיךְ לִפְרוֹט אֶת הַחֵטְא, שֶׁנֶּאֱמַר "אָנָּא חָטָא הָעָם הַזֶּה חֲטָאָה גְדֹלָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב" דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: "אַשְׁרֵי נְשׁוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה". אֶלָּא מַהוּ שֶׁאָמַר מֹשֶׁה "וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם אֱלֹהֵי זָהָב" — כִּדְרַבִּי יַנַּאי. דְּאָמַר רַבִּי יַנַּאי: "אָמַר מֹשֶׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, כֶּסֶף וְזָהָב שֶׁהִרְבֵּיתָ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל עַד שֶׁאָמְרוּ דַּי — גָּרַם לָהֶם שֶׁיַּעֲשׂוּ אֱלֹהֵי זָהָב. "שְׁנֵי פַרְנָסִים טוֹבִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, מֹשֶׁה וְדָוִד. מֹשֶׁה אָמַר: יִכָּתֵב סוֹרְחָנִי, שֶׁנֶּאֱמַר "יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי". דָּוִד אָמַר: אַל יִכָּתֵב סוֹרְחָנִי, שֶׁנֶּאֱמַר "אַשְׁרֵי נְשׁוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה". מָשָׁל דְּמֹשֶׁה וְדָוִד לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְשִׁתֵּי נָשִׁים שֶׁלָּקוּ בְּבֵית דִּין, אַחַת קִלְקְלָה וְאַחַת אָכְלָה פַּגֵּי שְׁבִיעִית, אָמְרָה לָהֶן אוֹתָהּ שֶׁאָכְלָה פַּגֵּי שְׁבִיעִית: בְּבַקָּשָׁה מִכֶּם, הוֹדִיעוּ עַל מַה הִיא לוֹקָה, שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ עַל מַה שֶׁזּוֹ לוֹקָה זוֹ לוֹקָה. הֵבִיאוּ פַּגֵּי שְׁבִיעִית וְתָלוּ בְּצַוָּארָהּ, וְהָיוּ מַכְרִיזִין לְפָנֶיהָ וְאוֹמְרִין: עַל עִסְקֵי שְׁבִיעִית הִיא לוֹקָה. "מְפַרְסְמִין אֶת הַחֲנֻפִּין מִפְּנֵי חִילּוּל הַשֵּׁם, שֶׁנֶּאֱמַר "וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקוֹ וְעָשָׂה עָוֶל וְנָתַתִּי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו". תְּשׁוּבַת הַמּוּחְלָטִין מְעַכֶּבֶת הַפּוּרְעָנוּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּחְתַּם עָלָיו גְּזַר דִּין שֶׁל פּוּרְעָנוּת. שַׁלְוַת רְשָׁעִים סוֹפָהּ תַּקָּלָה, וְהָרְשׁוּת מְקַבֶּרֶת אֶת בְּעָלֶיהָ, עָרוֹם נִכְנָס לָהּ וְעָרוֹם יֵצֵא מִמֶּנָּה, וּלְוַאי שֶׁתְּהֵא יְצִיאָה כְּבִיאָה. "רַב כִּי הֲוָה נָפֵיק לְמֵידַן דִּינָא אֲמַר הָכִי: בְּצִבּוּר צַדִּיק מִצִּדְקוֹ וְעָשָׂה עָוֶל וְנָתַתִּי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו" (יחזקאל ג, כ). כלומר: שמי שאין יודעים שרשע הוא מעיקרו, הרי הוא מטעה את הבריות ומחלל את השם כשמתגלה הדבר. **תשובת המוחלטין** (רשעים גמורים) **מעכבת הפורענות** מלבוא עליהם. **ואף על פי שנחתם עליו גזר דין של פורענות** — תשובתו מעכבתו מלהיענש. **שלות הרשעים — סופה תקלה,** שמתוך שלוותם הריהם יושבים ומהרהרים בדבר עבירה, **והרשות** (השלטון, הממשלה) **מקברת את בעליה, ערום נכנס לה** לגדולה **וערום יצא ממנה, ולואי שתהא יציאה כביאה** בלא חטא ותוספת עוון. מסופר: **רב כי הוה נפיק למידן דינא** [כאשר היה יוצא לדון דין] **אמר הכי** [היה רגיל לומר כך]: **בצבו נפשיה לקטלא נפיק** [ברצון נפשו למות הוא יוצא], **שהרי אם יטה הדיין** את הדין מתחייב מיתה בידי שמים. **וצבו ביתיה לית הוא עביד** [ורצון ביתו אין הוא עושה], **שאין הדיין מקבל משכורת, וריקן לביתיה אזיל** [וריקן לביתו הוא הולך] **ולואי שתהא ביאה כיציאה** בלא חטא ובלא עבירה. **רבא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי** [כאשר היה יוצא לדין היה אומר כך]:

וחטאתי נגדי תמיד — מיני סנוי שנכפרת לי, והרי הוא תמיד כאילו הוא נגדי עומד. **וצריך לפרוט את החטא** — כשהוא מתודה אומר: חטא פלוני חטאתי. **כדר' יוני** — לא הזכיר העון אלא למעטו, ואומר: אתה גרמת לסם. משל לאדם שהיה לו בן גאה ומתמלא ומשקהו ומולה לו יין של דיגרין גאומרו, והוציאו בפתח זונות, מה יעשה שלא יחטא? הכי גרס בספרי: משה אמר יכתב סורחני שנאמר יען לא האמנתם בי — בכל מקום שנכתב מיתתו שם נכתב סרחותיו — אלמא: ניחא למכתביה זמנין טובא. **לשתי נשים — שלוקות. אחת קלקלה** — זנתה, והתרו בה שלוקות. **כך, דור המדבר מתו במדבר שהאמינו למרגלים. ומשם מן במדבר על "שמעו נא המורים". אמר:** יכתב סורחני, שלא יאמרו אף אני קלקלתי כמותם. **פגי שביעית** — תאנים שלא נישלו כל צרכן. **ומתמנא** — אמר "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" (ויקרא כה) לאכלה ולא לספסד. **מפרסמין את החנפין** — שהן רשעים ומראין עצמן כצדיקים, אם יש מביר **מעשיו** — מגזה לפרסמו מפני חילול השם. שבני אדם למידין ממעשיו, שסבורין עליו שהוא צדיק. ועוד, כשבא עליו פורענות בני אדם אומרים: מה הועיל לו זכותו. שנאמר **ובשוב צדיק מצדקו** — סיפיה דקרא "ומתמי מכשול לפניו" — אני ממציא לידו חטא גלוי לכל שיכשל בו, וידעו את מעשיו. **המוחלטין** — רשעים גמורין. **שלות רשעים סופה תקלה** — מתוך שלותם הם יושבין ומהרהרין בעבירות. **והרשות** — הרכוות. **מקברת בעליה.** מקבת בעליה (שמות ח) "ויעמת יוסף תחילה", ואמר כך כל אמיו. **ולואי שתהא יציאה** — ממנה בלא חטא כביאה. **נפיק לדינא** — להיות דן דין.

"הֵן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ עִם גֶּבֶר". מאי [מה] "ואומר"? כלומר: מדוע הוזקק להביא ראיה נוספת מן הכתוב לאחר שהראשונה לכאורה מספקת? ומסבירים: **וכי תימא: הני מילי בציבור** [שאם תאמר דברים אלה אמורים בציבור] שהקדוש ברוך הוא מיקל במחילתם **אבל ביחיד — לא, תא שמע** [בוא ושמע] ראיה פסוק אחר, שנאמר: "הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר" (שם), משמע — אפילו עם היחיד. **מכאן ואילך אין מוחלין לו, שנאמר: "על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו"** (עמוס ב, ו).

ב תנו רבנן [שנו חכמים] בתוספתא: **עבירות שהתודה עליהן יום הכפורים זה לא יתודה עליהן יום הכפורים אחר,** שכבר נמחל לו. **ואם שנה בהן,** שחזר ועבר אותן עבירות במשך השנה הזו — **צריך להתודות** גם **ביום הכפורים אחר. ואם לא שנה בהן וחזר והתודה עליהן — עליו הכתוב אומר: "ככלב שב על קאו כסיל שונה באולתו"** (משלי כו, יא), שודאי אין ראוי לחזור ולהזכר בעוונות ראשונים שלו. **ר' אליעזר בן יעקב אומר: כל שכן שהוא משובח,** שנזכר בחטאיו הראשונים ומגיע לידי שפלות הרוח, **וכן נאמר: "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד"** (תהלים נא, ה). **אלא מה אני מקיים "ככלב שב על קאו"** עניינו כמו שהסביר **רב הונא, שאמר רב הונא: כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה** (עשה אותה פעם שניה) — **הותרה לו.** על לשון זו תוהים: **הותרה לו סלקא דעתך** [עולה על דעתך]?! וכי בשביל ששנה בה הותרה לו? **אלא אימא** [אמור] שכך התכוון: **נעשית לו כהיתר,** שהיא נראית לו כהיתר. ועוד על דרך התשובה: **וצריך** בשעת הודוי **לפרוט את החטא** שחטא בו, ולא להסתפק בודוי כללי. **שנאמר: "אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב"** (שמות לב, לא). אלו **דברי ר' יהודה בן בבא. ר' עקיבא אומר:** נאמר: **"אשרי נשוי פשע כסוי חטאה"** (תהלים לב, א), ללמדך שאין צריך לפרט חטאיו. **אלא מהו** זה **שאמר משה: "ויעשו להם אלהי זהב"** (שמות לב, לא)? יש להבינו כדברי **ר' יוני. שאמר ר' יוני: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! כסף וזהב שהרבית להם לישראל עד שאמרו די** — הוא **שגרם להם שיעשו אלהי זהב.** ואם כן "ויעשו להם אלהי זהב" אינו פירוט הפשע אלא הסבר והתנצלות עליו. נאמר: **שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל: משה ודוד. משה אמר: יכתב סורחני** כלומר יכתב החטא שחטאתי בו במפורש, **שנאמר:**

"יען לא האמנתם בי להקדישני" (במדבר כ, יב), **ואילו דוד אמר: אל יכתב סורחני. שנאמר: "אשרי נשוי פשע כסוי חטאה"** (תהלים לב, א). ומסבירים, **משל של משה ודוד למה הדבר דומה — לשתי נשים שלקו בבית דין** על חטאיהן, **אחת** מהן **קלקלה** בזנות **ואחת** לקתה משום **שאכלה פגי שביעית,** שאסור לאכול מפירות שביעית שלא הבשילו, והיא הקדימה ואכלה. **אמרה להן אותה שאכלה פגי שביעית** לבית הדין: **בבקשה מכם, הודיעו על מה היא,** כלומר: אני, **לוקה, שלא יאמרו על מה שזו** חברתה **לוקה** גם היא **לוקה. הביאו פגי שביעית ותלו בצוארה, והיו מכריזין לפניה ואומרין: על עסקי שביעית היא לוקה.** וכך אמר משה, שלא יטעו בו שחטא כחטא בני דורו, לכך ביקש שיפרסמו במה חטא, שידעו שאין חטאו חמור כל כך. ועוד אמרו: **מפרסמין את החנפין** מודיעים ומפרסמים את הרשעים המראים עצמם כצדיקים, **מפני חילול השם,** שלא יחשבו שהם אכן צדיקים והמעשה אשר יעשו ראוי הוא וילמדו לעשות כמותם. **שנאמר: "ובשוב צדיק מצדקו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו"** (יחזקאל ג, כ). כלומר: שמי שאין יודעים שרשע הוא מעיקרו, הרי הוא מטעה את הבריות ומחלל את השם כשמתגלה הדבר. **תשובת המוחלטין** (רשעים גמורים) **מעכבת הפורענות** מלבוא עליהם. **ואף על פי שנחתם עליו גזר דין של פורענות** — תשובתו מעכבתו מלהיענש. **שלות הרשעים — סופה תקלה,** שמתוך שלוותם הריהם יושבים ומהרהרים בדבר עבירה, **והרשות** (השלטון, הממשלה) **מקברת את בעליה, ערום נכנס לה** לגדולה **וערום יצא ממנה, ולואי שתהא יציאה כביאה** בלא חטא ותוספת עוון. מסופר: **רב כי הוה נפיק למידן דינא** [כאשר היה יוצא לדון דין] **אמר הכי** [היה רגיל לומר כך]: **בצבו נפשיה לקטלא נפיק** [ברצון נפשו למות הוא יוצא], **שהרי אם יטה הדיין** את הדין מתחייב מיתה בידי שמים. **וצבו ביתיה לית הוא עביד** [ורצון ביתו אין הוא עושה], **שאין הדיין מקבל משכורת, וריקן לביתיה אזיל** [וריקן לביתו הוא הולך] **ולואי שתהא ביאה כיציאה** בלא חטא ובלא עבירה. **רבא כי הוה נפיק לדינא אמר הכי** [כאשר היה יוצא לדין היה אומר כך]:

מסורת הש"ס

י. ירושלמי פ"ח ה"ז (בשינוי לשון ותוספת). תוספתא יומא פ"ד ט"ו (בשינוי לשון). שוח"ט ל"ב (בקיצור ושינוי שיטה). ילק"ש תהלים תשס"ד. שם משלי תתקפ"א.

יא. יומא פז,א. מו"ק כז,ב. סוטה כב,א. מ,א. קדושין ל,ב. ערכין ל,ב. ירושלמי יומא פ"ח ה"ז (הענין).

יב. ירושלמי יומא פ"ח ה"ז. שם נדרים פ"ה ה"ד. תוספתא יומא פ"ד י"ד.

יג. ברכות לב,א. סנהדרין קב,א. ספרי האזינו שע"ב. שם עקב מ"ג. ילק"ש עקב תתס"ח. שם הושע תקי"ז.

יד. ספרי פנחס קל"ז. וראה סנהדרין קז,א.

טו. תוספתא יומא פ"ד י"ב. שוח"ט נ"ה. ילק"ש יחזקאל שמ"א.

טז. סנהדרין ז,ב.

גרסות

תנו רבנן עבירות בכת"י: **עבירות.**

לא יתודה עליהן בכת"י: **אין צריך להתודות עליהן.**

שלקו בכת"י: **שלוקות.**

הביאו פגי שביעית ותלו בכת"י: **תלו פגי שביעית.**

ואומרין על עסקי שביעית בכת"י: **על כן.**

מכשול לפניו בכת"י: **מכשול לפניו כדי לפרסמו.**

למידן דינא בכת"י: **לדינא.**

רבא כי הוה — אזיל בר"ח חסר משפט זה.

עיונים

וידוי עבירות שבין אדם למקום וטעם הדבר שלא יפרסם הוא שיש בעצם עלבון למקום כזה שאדם מעיז פנים ועובר על דבריו. ולכן, אם לא נתפרסם החטא, ראוי שלא יודיע שחטא (ר' יהונתן).

שאכלה פגי שביעית כי אף שודאי מותר לאכול פירות השנה השביעית, אבל אם אכלם קודם זמנם נחשב במשחיתם ולא כאוכלם, ופירות שביעית אסור להפסידם, ומשום כך מלקים את האוכלם. ובבירור איסור זה כבר דנו ראשונים ואחרונים (וראה ספר "מגילת אסתר"), והיו שסברו כי מלקות אלה הן מדברי סופרים בלבד.

מפרסמים את החנפין וצריך לומר שלא היו עדים בעבירות החנפנים הללו, אלא מודיע אדם הזיהר דבר זה לאותם שמאמינים לו שידעו שפלוני אין תוכו כברו (ר' יהונתן).

הרשות מקברת בעליה כלומר: מינוי ושררה מקצרים את ימיו של האדם. שמי שעלה לגדולה, הריהו מת בקיצור ימים, לפני שהיה ראוי לו לפי טבעו.

אורח ההלכה

עבירות שהתודה עליהן עבירות שהתודה עליהן ביום הכיפורים שעבר ולא שנה בהן — יכול לחזור ולהתוודות עליהן. כר' אליעזר בן יעקב, שמשנתו קב ונקי והלכה כמותו. (שו"ע או"ח תרז, ד).

פרוט החטא השב בתשובה ומתודה על חטאיו — אינו צריך לפרוט את חטאו, אבל אם רצה — הרשות בידו. ואם מתוודה בלחש — ראוי לו לפרט (ומה שפורטים הוידויים בא"ב בסדר התפילה, כיון שהכל אומרים זאת — אינו קרוי פירוט החטא (רמ"א). (שו"ע שם תרז, ה).

שפע למד את עמי www.hashefa.co.il © כל הזכויות שמורות. להסדרת אישור שימוש בתכנים נא לפנות לדוא"ל info@hashefa.com